

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

УДК 373.5.016:78(480)

ЗЕЛЕНСЬКА Людмила

доктор пед. наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна, 61168

E-mail: zelenskaya_ludmila@ukr.net

ПІДХОДИ ДО КОМПОНУВАННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «МУЗИКА» ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ (БАЗОВОЇ) ОСВІТИ ФІНЛЯНДІЇ

Анотація. Стаття оглядового характеру розкриває підходи до укладання навчальних програм для закладів загальної середньої (базової) освіти Фінляндії із урахуванням базових засад компетентнісного підходу. У статті акцентовано увагу на невідповідності чинних навчальних програм з конкретних предметів для закладів загальної середньої освіти України новим стандартам змісту загальної середньої освіти, в основу яких покладено компетентнісну парадигму. Це вимагає вивчення й критичного аналізу світового досвіду з цього питання, зокрема Фінляндії, яка активно впроваджує в шкільну практику «навчання навичкам». Не дивлячись на поглиблений інтерес українських науковців і практиків до вивчення фінського досвіду успішного реформування шкільної освіти, зміст Державної обов'язкової освітньої програми для отримання загальної (базової) освіти Фінляндії (2014 р.) не став предметом окремого дослідження. У підготовленій статті схарактеризовано базові цінності й ключові підходи, що покладені в основу Державної обов'язкової освітньої програми для отримання загальної (базової) освіти Фінляндії. Сформульовано мету, цілі, завдання загальної середньої (базової) освіти Фінляндії, що охоплює такі послідовні етапи навчання школярів: 1-2, 3-6, 7-9 класи. Доведено, що досягнення поставлених цілей покладено в залежність не тільки від сформованості знань і вмінь учнів у конкретній галузі наукового знання, але й наскрізних компетентностей: мислення і вміння вчитися; культурна компетентність, взаємодія і самовираження; навички самообслуговування і організація розпорядку дня; мультиграмотність; ІКТ-компетентність; бізнес-компетентність і підприємливість; співробітництво і розбудова сталого майбутнього. Зважаючи на це, навчальна програма з кожного предмета вибудовується так, щоб завдання, цілі і зміст навчання корелювали із наскрізними компетентностями із урахуванням віку дітей.

На прикладі аналізу навчальної програми «Музика» для учнів 1-2 класів закладів загальної середньої (базової) освіти Фінляндії визначено підходи до komponування її змісту, а також проілюстровано шляхи формування наскрізних компетентностей. На підставі отриманих даних зроблено висновок, що програми навчання конкретних предметів для закладів

© Зеленська Л., 2019

загальної середньої (базової) освіти Фінляндії укладено з урахуванням провідних положень компетентнісного підходу, який складає основу Державної освітньої програми.

Ключові слова: зміст загальної середньої освіти, навчальна програма, заклади загальної середньої (базової) освіти, Фінляндія, компетентнісний підхід, наскрізні компетентності.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. 2016 р. уряд України схвалив Концепцію реалізації державної політики у сфері загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Реалізація Концепції вимагає розроблення нових стандартів змісту загальної середньої освіти, які ґрунтуються на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підходах до навчання. Наразі набули чинності «Основи стандарту освіти» (версія 1.0) [1], Державний стандарт початкової освіти [2], які декларують відхід від знанневої парадигми й орієнтують на розвиток наскрізних умінь школярів. Однак визначені в освітніх документах ключові і предметні компетентності не знайшли свого належного розв'язання у змісті навчальних програм конкретних предметів. Перевага як і раніше надається рівню й обсягу знань на противагу здатності учнів застосовувати набуті знання у конкретних практичних ситуаціях. Переорієнтування навчальних програм із процесу на результат навчання у вимірі практичної роботи школярів, забезпечення інтегрованості змісту освіти (внутрішньо предметної і міжпредметної) на основі ключових компетентностей вимагає вивчення й урахування кращих освітніх практик провідних країн світу, зокрема Фінляндії.

Зазначимо, що Фінляндія є прикладом для наслідування у сфері якісного навчання, про що свідчать результати міжнародного рейтингу оцінювання PISA. До того ж ця країна в останні десятиліття активно практикує «навчання навичкам», що корелює із засадничими положеннями компетентнісного підходу, а ухвалена 2014 р. Національна освітня програма для базової (1-9 класи) школи Фінляндії є яскравим прикладом шляхів реалізації наскрізних компетентностей у кожному предметі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналіз наукової літератури засвідчив значну увагу науковців до вивчення фінського досвіду успішного реформування шкільної освіти. Так, філософські підвалини фінської системи освіти розкрито в працях С. Клепка [3], В. Помагайби [4]. Питання становлення й еволюціонування шкільної освіти Фінляндії, модель її реформування, принципи побудови освітньої політики щодо забезпечення якості загальної середньої освіти, досвід організації адаптивного управління висвітлено в наукових доробках Д. Володіна [5], В. Загвоздкіна [6], Л. Волинець [7], В. Луначека [8] та ін. Проблеми змісту загальної середньої освіти Фінляндії, організації оцінювання навчальних досягнень школярів стали предметом дослідження О. Локшиної [7], М. Бражник [8] та ін. Окремий кластер становлять наукові праці

австралійського вченого А. Тейлора [9] та фінського дослідника П. Салберга [10], в яких презентовано дані статистики й міжнародних оцінювань результатів неортодоксальної фінської середньої освіти, визначено шляхи використання позитивного фінського досвіду іншими країнами світу.

Однак досліджень, які б концентрувалися на аналізі Державної обов'язкової освітньої програми для отримання загальної (базової) освіти Фінляндії з позиції реалізації принципу «навчання навичкам», украй мало.

Формулювання цілей статті. Мета статті – розкрити підходи до реалізації компетентнісного підходу у змісті загальної середньої (базової) освіти Фінляндії на прикладі аналізу навчальної програми «Музика» для учнів 1-2 класів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Загальна середня (базова) освіта Фінляндії охоплює такі неперервні і послідовні етапи: 1-2, 3-6, 7-9 класи. Головною метою базової загальної освіти є створення фундаменту, на якому учні можуть формувати ґрунтовну базу знань і вмінь, а також розширювати світогляд. Учням гарантовано право на безоплатне навчання, забезпечення підручниками та іншими навчальними матеріалами, шкільним обладнанням та інструментами, а також соціальне забезпечення і безкоштовне харчування.

2014 року Міністерство освіти Фінляндії ухвалило Державну обов'язкову програму навчання для здобуття загальної середньої (базової) освіти [13]. Цей документ є базисом для укладання регіональних (місцевих) програм навчання, які визначають стратегію роботи конкретного закладу освіти. Державна обов'язкова програма ґрунтується на таких базових цінностях:

- унікальність кожного учня і право на якісну освіту;
- гуманність, загальні знання й уміння, рівність і демократія;
- культура розмаїття як багатство;
- необхідність сталого способу життя [13, с. 18-20].

В основу цієї програми покладено концепцію, за якої учні є активними учасниками освітнього процесу. Вони мають учитися ставити цілі і розв'язувати завдання як самостійно, так і спільно з іншими людьми. При цьому навчання розглядається як невід'ємна складова дорослішання дитини, формування її особистості і створення гідного життя для всієї людської спільноти. Водночас у процесі набуття нових знань і навичок учні мають вчитися розмірковувати над своїм навчанням, отримувати досвід і відчуття.

Отже, відповідно до положень Державної обов'язкової програми навчання для здобуття загальної середньої (базової) освіти Фінляндії ключовим у процесі навчання учнів 1-9 класів є формування готовності діяти і навчатися разом, а також удосконалення набутих навичок у процесі спільної діяльності. Для засвоєння нових концепцій і поглиблення знань з основних предметів учнів рекомендовано орієнтувати на встановлення зв'язків між тим, що вони вивчали раніше, і новим матеріалом [13, с. 21].

Розв'язання визначених завдань вимагає від учнів не тільки набуття знань і вмінь із різних галузей, але й сформованості наскрізних

компетентностей, які інтегрують окремі галузі знань [13, с. 23]. Відповідно до приписів Державної обов'язкової програми навчання для здобуття загальної середньої (базової) освіти Фінляндії наскрізна компетентність є категорією, що охоплює знання, навички, цінності, позиції, а також вольові установки. Окрім цього, вона передбачає здатність застосовувати знання і вміння в окремих конкретних ситуаціях [13, с. 25]. Наскрізні компетентності виходять за межі конкретних навчальних предметів і слугують базисом для особистісного зростання, навчання, майбутньої професійної і громадської діяльності учнів.

До наскрізних компетентностей учнів загальної середньої (базової) освіти Фінляндії зараховують такі:

- *мислення і вміння вчитися (T1)*. Названа компетентність створює підґрунтя для забезпечення неперервної освіти, формування стійкої мотивації до навчання впродовж життя, оволодіння навичками спостереження, планування своєї роботи й оцінювання власних досягнень, а також пошуку, обробки, розповсюдження і використання інформації для ухвалення власних рішень. Розвитку нестандартного мислення і «вміння вчитися» сприяє дослідницький і творчий підхід до виконання роботи (експериментування, ігровий характер навчання, опора на різні види мистецтва), спільне розв'язання завдань, а також опанування навичками концентрації уваги;

- *культурна компетентність, взаємодія і самовираження (T2)*. Учні мають навчитися виявляти і цінувати культурне розмаїття, формувати власну культурну ідентичність, позитивне ставлення до навколишнього світу. У процесі взаємодії з іншими людьми в школі і за її межами учні набувають досвіду розпізнавати особливості тієї чи іншої культури, змінювати її і створювати традиції, спілкуватися з людьми, демонструючи вишукані манери, конструктивно і етично висловлювати свою думку. Окрім цього у них формуються соціальні навички, уміння презентувати себе у різний спосіб (через музику, танець, театральні постановки, візуальні конструкти, знання іноземних мов тощо);

- *навички самообслуговування і організація розпорядку дня (T3)* є основою для керівництва повсякденним життям. Ці навички торкаються питань здоров'я, безпеки, пересування, використання різних технологій, управління особистими фінансами і затратами тощо. Школа має допомогти учням зрозуміти, що кожна людина впливає на власне благополуччя і на благополуччя, здоров'я і безпеку інших. Учні набувають навичок турботи про себе та інших, передбачення і реагування на небезпечні ситуації, управління часом, здійснення самоаналізу і самоконтролю власної діяльності;

- *мультиграмотність (T4)* – це здатність тлумачити, обмірковувати і висловлювати оцінне судження на підставі різнобічної інформації, яка допомагає учням зрозуміти різні моделі культури спілкування і сформуванню власної ідентичності. Мультиграмотність базується на широкому тлумаченні інформації як тексту (знання, які надаються через систему мовних, зорових, слухових, цифрових і кінестетичних символів та комбінацій). Мультиграмотність дозволяє учням застосовувати власні знання

і навички як у природньому середовищі, так і в цифровому, де широко використовуються різні технології і засоби масової інформації. Підґрунтям для формування цієї компетентності слугує насичене інформаційне середовище, педагогічні технології, які передбачають його активне використання, а також тісна взаємодія у процесі навчання з іншими зацікавленими особами;

- *ІКТ-компетентність (Т5)*. Формування цієї компетентності має здійснюватися у декількох напрямках: 1) учні засвоюють інформацію про принципи роботи і використання ІКТ, а також набувають навичок їх застосування в індивідуальній роботі; 2) вчать використовувати ІКТ відповідально, безпечно, ергономічно; 3) набувають навичок використання ІКТ для управління інформацією у процесі виконання дослідницьких і творчих завдань; 4) накопичують досвід використання ІКТ у процесі спілкування (зокрема, міжнародного), а також співпраці з іншими людьми;

- *бізнес-компетентність і підприємливість (Т6)*. Освітній процес у закладах загальної середньої (базової) освіти має бути організований у такий спосіб, щоб учні мали змогу отримувати знання про трудове життя, вивчати методи роботи підприємців і усвідомлювати значення компетентностей, які вони набувають під час навчання в школі та у вільний час, для майбутньої кар'єри. Для цього їх слід знайомити з особливостями роботи бізнесу, промислових підприємств і ключових секторів економіки, що розташовані в місцях їх проживання, вчити оцінювати ризики і контролювати їх під час розробки різних проектів, укладати робочі плани і налагоджувати зв'язки, працювати в команді, брати на себе ініціативу і відповідальність. Водночас учням слід допомогти у самовизначенні професійних нахилів із урахуванням гендерних ролей та інших ролієвих моделей;

- *співробітництво і розбудова сталого майбутнього (Т7)*. Названа компетентність є запорукою виховання учнів як активних громадян, котрі відповідально ставляться до своїх демократичних прав і свобод. В умовах здобуття загальної середньої (базової) освіти учні мають накопичити знання про системи і методи участі особистості в житті громадянського суспільства, набути навичок конструктивно висловлювати власну точку зору, вести перемовини, розглядати суперечки, розв'язувати конфлікти. Їм необхідно допомогти усвідомити значущість свого вибору, способу життя і своїх дій не тільки по відношенню до самих себе, але й по відношенню до навколишнього середовища, природи і суспільства в цілому задля розбудови сталого майбутнього [13, с. 26-30].

Відповідно до положень Державної обов'язкової програми навчання для здобуття загальної середньої (базової) освіти Фінляндії названі компетентності мають формуватися під час вивчення усіх навчальних предметів із урахуванням віку учнів. Зважаючи на це, навчальна програма з кожного предмета вибудовується у такий спосіб, щоб завдання, цілі і зміст навчання корелювали з наскрізними компетентностями. При цьому, до уваги береться не лише зміст навчального матеріалу (розділи програми), але й способи його засвоєння, а також форми взаємозв'язку між учнем і освітнім

середовищем. Для позначення цих категорій у навчальних програмах використовують аббревіатури: цілі навчання нумерують O1, O2..., зміст розділів узгоджується з цілями навчання (C1, C2...), а наскрізні компетентності позначаються як T1, T2....

Проілюструємо такий підхід до реалізації наскрізних компетентностей у змісті загальної середньої (базової) освіти Фінляндії на прикладі аналізу навчальної програми «Музика» для учнів 1-2 класів.

Вивчення предмету «Музика» у 1-2 класах має допомогти учням усвідомити і відчувати на власному досвіді, що заняття музикою є унікальним, творчим процесом, а відповідальне ставлення до таких занять дозволяє відчувати почуття радості і згуртованості. Відповідно мета вивчення предмету «Музика» формулюється як розвиток кінестетичних і слухових навичок сприйняття, природного голосу, а також формування позитивного ставлення до музики. Відповідно до приписів програми учні мають засвоїти основні музичні поняття і набути навичок самовираження шляхом співу, танців, гри на музичних інструментах, створення власних музичних творів, прослуховування музики, а також у процесі обміну набути досвідом з іншими [13, с. 191].

Відповідно до сформульованої мети навчальною програмою передбачено вивчення таких тематичних розділів:

C1 - Творимо музику разом: у процесі навчання перевага надається різним формам співробітництва між учнями і формуванню почуття згуртованості. До ключових аспектів змісту розділу належать такі: заохочення учнів до самовираження і творчості, практика діафрагмального дихання, контроль голосу, техніка співу, а також правила користування обладнанням та інструментами;

C2 - Складові музики: викладання і навчання фокусуються на усвідомленні учнями базових понять (тон, довжина, тональність, ритм, мелодія, динаміка, тембр, гармонія, форма тощо);

C3 – Музика в житті учня і громади: поряд із набуттям знань у галузі музики, учні діляться досвідом спостереження за музикою в різному звуковому середовищі, а також у власному повсякденному житті; обговорюють значення музики для життя громади, до якої належать;

C4 - Репертуар: охоплює пісні, зокрема колискові, гру на музичних інструментах, хореографію, вправи на розвиток навичок гри на музичних інструментах, а також прослуховування музики. У процесі планування репертуару береться до уваги культурне розмаїття учнів [13, с. 193].

Водночас навчальна програма визначає зв'язки між цілями вивчення предмету «Музика» в 1-2 класах і формуванням в учнів наскрізних компетентностей. Такі зв'язки ілюструє табл. 1.

Таблиця 1

Цілі вивчення предмету «Музика» в 1-2 класах

Цілі навчання	Компетен- тності залежно від цілей навчання	Наскрізнi компетен- тності
Співпречетність		
O1 – спрямовувати учнів до активної участі в музичних групах, підвищувати позитивну самооцінку	C1 – C4	T2, T7
Музичні знання і навички, творча робота		
O2 – мотивувати учнів на розвиток природнього голосу, виконання музичних творів на інструментах і спів у музичній групі	C1 – C4	T1, T2, T4
O3 – зміцнювати сприйняття учнями звуків навколишнього середовища, музики і музичних понять через розвиток відчуття темпу і прослуховування музики	C1 – C4	T1, T4
O4 – створювати можливість для самовираження учнів шляхом імпровізації і презентації власних музичних ідей. Прививати учням бажання створювати і презентувати власні музичні твори, використовуючи акустичні, фізичні, візуальні, технічні та інші засоби	C1 – C4	T2, T4, T5
Культурна компетентність та мультиграмотність		
O5 – допомагати учням досліджувати національний музичний спадок через пісні, хореографію, ігри; формувати радість пізнання естетичного, культурного й історичного розмаїття музики	C1 – C4	T2, T4
O6 – допомагати учням засвоїти основні принципи використання нотної грамоти під час створення музичних творів	C1 – C4	T4
Безпека і благополуччя в музиці		
O7 – спрямовувати учнів на відповідальне ставлення до музичних занять	C1 – C4	T7
O8 – пропонувати учням ситуації, які демонструють, наскільки важливим є визначення мети під час спільної роботи на заняттях з музики	C1 – C4	T1

Підкреслимо, що навчальною програмою передбачено врахування попереднього досвіду учнів, а також їхніх інтересів. Це обумовлює вибір методів навчання, використання музичного обладнання і організацію

групової роботи, що слугують стрижнем формування наскрізних компетентностей учнів.

Наголосимо, що оцінювання навчальних досягнень учнів з предмету «Музика» в 1-2 класах відповідно до приписів навчальної програми рекомендовано здійснювати у формі заохочення. Учні мають підтримувати зворотній зв'язок із учителем, набувати досвіду оцінювати як власну діяльність, так і діяльність групи. Це стимулює їх докласти додаткових зусиль і відпрацьовувати набуті навички. Водночас у процесі оцінювання перевага має надаватися аналізу сформованості навичок групової роботи і створення музики, які наочно демонструють рівень сформованості в учнів наскрізних компетентностей [13, с. 193].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, проведене дослідження дає підстави констатувати, що результатом навчання учнів на кожному з етапів загальної середньої (базової) освіти Фінляндії є не лише набуття знань і вмінь з різних галузей наукового знання, але й сформованість наскрізних компетентностей, як-от: мислення і вміння вчитися; культурна компетентність, взаємодія і самовираження; навички самообслуговування і організація розпорядку дня; мультиграмотність; ІКТ-компетентність; бізнес-компетентність і підприємливість; співробітництво і розбудова сталого майбутнього. Формування названих компетентностей створює міцне підґрунтя для розвитку кожної дитини як особистості, готової до участі в житті демократичного суспільства і забезпечення сталого способу життя. Зважаючи на це, базові нормативні документи з питань шкільної освіти Фінляндії, зокрема Державна обов'язкова програму навчання для здобуття загальної середньої (базової) освіти, яка охоплює програми навчання конкретних предметів, укладені з урахуванням провідних положень компетентнісного підходу. Це дозволяє педагогічному загалу реалізувати принцип «навчання навичкам» через зміст освіти, методи і засоби навчання, форми контролю, а також взаємозв'язок між учнем і освітнім середовищем.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективним видається порівняльний аналіз підходів до укладання навчальних програм з окремих предметів для закладів загальної середньої (базової) освіти Фінляндії та України на засадах компетентнісного підходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Нова українська школа: Основи стандарту освіти / Ред. кол.: Лілія Гриневич, Віктор Бриндза, Ніна Дементієвська, Роман Шиян (координатор проекту) [та ін.]. Львів, 2016. 64 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти. [Електронний ресурс]: <https://zakon.rada.gov.ua/go/87-2018-%D0%BF>
3. Клепко С.Ф. Філософія освіти в європейському контексті: монографія. Полтава : ПОІППО, 2006. 328 с.
4. Помогайбо В. Філософія успішної фінської освіти. Філософія освіти. 2018. №2(23). С. 270-282.

5. Володин Д.А. Современное школьное образование в Финляндии: национальные реформы в европейском контексте: дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук; спец. 13.00.01. Тула: Тул. гос. пед. ун-т им. Л.Н. Толстого, 2011. 181 с.
6. Загвоздкин В.К. Финская система образования: модель эффективных реформ. М. : Чистые пруды, 2008. 32 с.
7. Волинець Л. Принципи освітньої політики Фінляндії щодо забезпечення якості загальної середньої освіти. Порівняльно-педагогічні студії. 2013. №1. С. 69-75.
8. Лунячек В.Е. Освіта Фінляндії: досвід для адаптивного управління [Електронний ресурс]. Адаптивне управління: теорія і практика. 2017. №2(1). Режим доступу: <http://am.eor.by/images>
9. Локшина О.І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія. К. : Богданова А.М., 2009. 404 с.
10. Бражник М.О. Достижения школьного образования в Финляндии. Вопросы образования. 2010. №3. С. 258-264.
11. Тэйлор А. О реформе системы образования в Финляндии. Проблемы управления в социальных системах. 2013. Т.5, №8. С. 132-133.
12. Салберг П. Фінські уроки 2.0.: Чого може навчитися світ з освітніх змін у Фінляндії; пер. з англ. А.Р. Шиян ; наук. ред. Р.Б. Шиян. 2-ге вид. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 240 с.
13. Государственная обязательная программа обучения для получения общего среднего (базового) образования 2014 / Перевод: Моск. город. пед. ун-т. Helsinki, 2016. 604 с.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2019.

ЗЕЛЕНСКА Людмила

доктор пед. наук, профессор, профессор кафедры общей педагогики и педагогики высшей школы, Харьковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды

ул. Алчевских, 29, г. Харьков, Украина, 61168

E-mail: zelenskaya_ludmila@ukr.net

ПОДХОДЫ К ПОСТРОЕНИЮ СОДЕРЖАНИЯ УЧЕБНОЙ ПРОГРАММЫ «МУЗЫКА» ДЛЯ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО (БАЗОВОГО) ОБРАЗОВАНИЯ ФИНЛЯНДИИ

Резюме. Статья обзорного характера раскрывает подходы к построению учебных программ для учебных заведений общего среднего (базового) образования Финляндии с учетом базовых принципов компетентного подхода. В статье акцентировано внимание на несоответствии действующих учебных программ по конкретным предметам для учебных заведений общего среднего образования Украины новым стандартам содержания общего среднего образования, в основу которых положена компетентностная парадигма. Это требует изучения и критического анализа мирового опыта по этому вопросу, в частности Финляндии, которая

активно внедряет в школьную практику «обучение навыкам». Несмотря на углубленный интерес отечественных ученых и практиков к изучению финского опыта успешного реформирования школьного образования, содержание Государственной обязательной образовательной программы для получения общего (базового) образования в Финляндии (2014 г.) не стало предметом отдельного исследования. В подготовленной статье дана характеристика базовых ценностей и ключевых подходов, которые положены в основу Государственной обязательной образовательной программы для получения общего (базового) образования Финляндии. Сформулированы цель, задачи общего среднего (базового) образования в Финляндии, которое охватывает такие последовательные этапы обучения школьников: 1-2, 3-6, 7-9 классы. Доказано, что достижение поставленных целей поставлено в зависимость не только от уровня сформированности знаний и умений учеников в конкретной отрасли научного знания, но и перекрестных компетентностей: мышление и умение учиться; культурная компетентность, взаимодействие и самовыражение; навыки самообслуживания и организация распорядка дня; мультиграмотность; ИКТ-компетентность; бизнес-компетентность и предприимчивость; сотрудничество и построение стабильного будущего. Ввиду этого, учебная программа для каждого предмета выстраивается так, чтобы задачи, цели и содержание обучения коррелировали с перекрестными компетентностями с учетом возраста детей.

На примере анализа учебной программы «Музыка» для учеников 1-2 классов учебных заведений общего среднего (базового) образования Финляндии определены подходы к построению ее содержания, а также проиллюстрированы пути формирования перекрестных компетентностей. На основании полученных данных сделан вывод, что учебные программы конкретных предметов для заведений общего среднего (базового) образования Финляндии составлены с учетом основных положений компетентностного подхода, который является базисом Государственной образовательной программы.

Ключевые слова: содержание общего среднего образования, учебная программа, заведения общего среднего (базового) образования, Финляндия, компетентностный подход, перекрестные компетентности.

ZELENSKA Liudmyla

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

street Alchevskykh, 29, Kharkiv, Ukraine, 61168

E-mail: zelenskaya_ludmila@ukr.net

APPROACHES TO COMPOSE THE CONTENT OF THE MUSIC EDUCATION PROGRAM FOR FINLAND'S GENERAL SECONDARY (BASIC) EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Summary. The article explores the problem of implementing a competency approach in the content of general secondary (basic) education in Finland. On the example of analysis of the curriculum "Music" for students of 1-2 grades of general secondary (basic) education in Finland illustrates the ways of forming end-to-end competencies: thinking and learning; cultural competence, interaction and expression; self-care skills and organizing daily routines; multi-literacy; ICT competence; business competence and entrepreneurship; cooperation and development of a sustainable future.

Keywords: general secondary education content, curriculum, general secondary (basic) education institutions, Finland, competency approach, end-to-end competencies.

Abstract. An overview article reveals approaches to curriculum for Finnish general secondary education institutions, taking into account the basics of the competency approach. The article focuses on the inconsistency of current curricula in specific subjects for Ukrainian secondary education institutions to the new standards of content of general secondary education, which are based on the competence paradigm. This requires the study and critical analysis of the world experience in this area, in particular Finland, which actively implements school-based skills training.

Despite the deepening interest of Ukrainian scholars and practitioners in learning the Finnish experience of successfully reforming school education, the content of the National Compulsory Education Program for General (Basic) Education in Finland (2014) has not been the subject of a separate study.

The article describes the core values and key approaches that underpin the National Compulsory Education Program for General (Basic) Education in Finland. The purpose, goals, objectives of the general secondary (basic) education of Finland are formulated, covering the following consecutive stages of pupils' education: 1-2, 3-6, 7-9 grades. It is proved that achievement of the set goals depends not only on the formation of knowledge and skills of students in a specific field of scientific knowledge, but also through competencies: thinking and ability to learn; cultural competence, interaction and expression; self-care skills and organizing daily routines; multi-literacy; ICT competence; business competence and entrepreneurship; cooperation and development of a sustainable future. With this in mind, the curriculum for each subject is structured in such a way that the objectives, goals and content of the learning are correlated with the cross-cutting competencies taking into account the age of the children. The example of the analysis of the curriculum "Music" for students of 1-2 grades of general secondary (basic) education in Finland approaches to the composition of its content, as well as ways of forming end-to-end competencies.

Based on the data obtained, it is concluded that the curricula for specific subjects for general secondary (basic) education in Finland are concluded taking into account the leading provisions of the competence approach, which is the basis of the State educational program.

REFERENCES

1. Liliia Hrynevych, Viktor Bryndza, Nina Dementiievska, Roman Shyian (Eds.) (2016). *Nova ukrainska shkola: Osnovy standartu osvity [New Ukrainian School: Foundations of the Education Standard]*. Lviv [in Ukrainian]
2. Derzhavnyi standart pochatkovoї zahalnoi osvity [State standard of elementary general education]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/87-2018-%D0%BF> [in Ukrainian]
3. Klepko S.F. (2006). *Filosofii osvity v yevropeiskomu konteksti [The philosophy of education in the European context]*. Poltava : POIPPO [in Ukrainian]
4. Pomohaibo V. (2018). Filosofii uspishnoi finskoї osvity [Success philosophy of Finnish education]. *Filosofii osvity – Philosophy of education*, 2(23), 270-282 [in Ukrainian]
5. Volodin D.A. (2011). *Sovremennoe shkolnoe obrazovanie v Finlyandii: nacionalnye reformy v evropejskom kontekste [Modern school education in Finland: national reforms in a European context]*. *Candidate's thesis*. Tula [in Russian]
6. Zagvozdkin V.K. (2008). *Finskaya sistema obrazovaniya: model effektivnyh reform [Finnish education system: a model for effective reform]*. M. : Chistye prudy [in Ukrainian]
7. Volynets L. (2013). *Pryntsypy osvithoi polityky Finliandii shchodo zabezpechennia yakosti zahalnoi serednoi osvity [Principles of Finland's educational policy on quality assurance in general secondary education]*. *Porivnialno-pedahohichni studii – Comparative pedagogical studios*, 1, 69-75 [in Ukrainian]
8. Luniachek V.E. (2017). *Osvita Finliandii: dosvid dlia adaptivnoho upravlinnia [Finland's education: experience for adaptive management]*. *Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka - Adaptive management: theory and practice*, 2(1). Retrieved from <http://am.eor.by/images> [in Ukrainian]
9. Lokshyna O.I. (2009). *Zmist shkilnoi osvity v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu: teoriia i praktyka (druha polovyna XX – pochatok XXI st.) [Contents of school education in the European Union: theory and practice (second half of XX - beginning of XXI century)]*. Kyiv [in Ukrainian]
10. Brazhnik M.O. (2010). *Dostizheniya shkolnogo obrazovaniya v Finlyandii [School Achievements in Finland]*. *Voprosy obrazovaniya - Education issues*, 3, 258-264 [in Russian]
11. Tejlor A. (2013). *O reforme sistemy obrazovaniya v Finlyandii [On education reform in Finland]*. *Problemy upravleniya v socialnyh sistemah - Management Issues in Social Systems*, 8(5), 132-133 [in Russian]
12. Salberh P. (2019). *Finski uroky 2.0.: Choho mozhe navchytysia svit z osvitnikh zmin u Finliandii [Finnish Lessons 2.0: What the World can learn from Educational Changes in Finland]*. (A.R. Shyian, Trans.). (2nd ed.). Kharkiv : Vyd-vo «Ranok» [in Ukrainian]

13. *Gosudarstvennaya obyazatel'naya programma obucheniya dlya polucheniya obshego srednego (bazovogo) obrazovaniya 2004 [State compulsory curriculum for general secondary education 2004].* (2016). (Mosk. gorod. ped. un-t, Trans). Helsinki [in Russian]

(translated into English by Burlachenko N. – English teacher, College of National University of Pharmacy)

УДК 930.85+7.03+130.2

ФЕДЬ Володимир

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри культурології, естетики та історії, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» вул. генерала Батюка, 19, місто Слов'янськ Донецької області, Україна, 84116

E-mail: ddpudoc@gmail.com

СВІТОГЛЯДНИЙ ІМПЕРАТИВ ІЄРОНІМА БОСХА В КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА ТА СЬОГОДЕННЯ

Анотація. У статті виявлено світоглядний імператив творчості І. Босха, що полягає у духовному (моральному) відродженні людини-об'єкта у Людину, як необхідної умови її подальшого існування, актуальний в історії західноєвропейського мистецтва та сучасній перспективі. Стаття є аналітичною та дослідною, в ній обґрунтовано вектори діалогічного моделювання в історії мистецтва, а саме просторово-часова, причинно-наслідкова, кількісно-якісна. Артикульовано думку про те, що І. Босх був есхатологічним мислителем та не поділяв пантеїстичний світогляд Відродження, радше визнавав диявольську, а не божественну присутність у природному середовищі, що складає арену діяльності босхівської людини як людини-об'єкта. Творчість Ієроніма Босха представляє один з перших рішучих кроків до дегуманізації мистецтва. Хоча в той час воно було лише своєрідною антитезою гуманізму, антропоцентризму та естетизму Ренесансу, все ж було не позбавлене власного естетизму (або антиестетизму потворного, жахливого, гидкого), саме в цих координатах обертається світоглядний імператив морального кодексу І. Босха. Виділено стратегічні опосередкування мистецтва, а саме доведено думку про те, що мистецтво не стільки опосередковує діалог автор – реципієнт в якому автор може виконувати функцію означника (системи власних світоглядних цінностей, погляду на світ та ін.), а твір – його означуваного, скільки навпаки, відображати діалог «означуваних» смислів усередині самого мистецтва. Виділено інформаційно-знакову складову мистецтва, що обумовлює буття твору як автономного полісміслового ядра: твір живе власним життям маючи непередбачувані колізії розвитку в інтерпретаціях дослідників й глядачів. Ґрунтовною підставою появи світоглядного імперативу є діалогічність світів І. Босха, які пропонують дуалістичний вибір моральних цінностей, при цьому

© Федь В., 2019